

Dorota Suska

Kilka uwag o języku religijnym w Internecie (na przykładzie stron ministrantów)

Przedmiotem zainteresowania w niniejszym szkicu uczyniono język religijny funkcjonujący w przestrzeni internetowej, a ściślej – na stronach wspólnot ministrantów¹. Jako wypowiedzi tworzone przez i dla ludzi młodych są interesującym materiałem badawczym: ukazują sposób adaptacji języka religijnego dla potrzeb nowego medium i nowych funkcji zarazem; ponadto – są odzwierciedleniem języka młodzieży, który wchodzi w obszar sacrum. Zarówno język religijny, jak i język młodzieży przeżywają dziś rewolucyjne przemiany. Wpływa na to kultura masowa, konsumpcyjna upowszechniana (m.in.) przy udziale mediów elektronicznych.

Obawy dotyczące wpływu komunikacji internetowej na jakość współczesnej polszczyzny odnoszone są przede wszystkim do młodzieży i jej języka, który to język utożsamia się obecnie z kodem ograniczonym². Stał się on (kod ograniczony) wyznacznikiem wspólnotowości doświadczeń komunikacyjnych podzielanych

¹ Przy tworzeniu religijnych stron internetowych dochodzą do głosu dwie inicjatywy: oddolna i odgórna. Efektem pierwszej są strony tworzone przy wykorzystaniu małych środków, przy zaangażowaniu wolnego czasu ich twórców (np. www.mateusz). Inicjatywa odgórna to z kolei strony kształtowane przez instytucje, przy zaangażowaniu dużych środków (np. www.opoka.pl). Zob.: M. Robak, *E-DUSZP@STERSTWO*, [w:] M. Robak, *Zarzućcie sieć. Chrześcijananie wobec wyzwań Internetu*, Warszawa 2001, s. 88–100.

² Konsekwencją jest upowszechnienie takich zjawisk, jak: ubóstwo środków językowych, nieporadność w wyrażaniu uczuć i przeżyć, wulgaryzacja, brutalizacja komunikacji, moda „na luz”, bylejałość mówienia dotycząca wszystkich poziomów języka. Zob.: K. Ożóg, *Język współczesnej młodzieży – między kodem ograniczonym a rozwiniętym*, [w:] tegoż, *Polszczyzna przelomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 2004, s. 186–196.

przez przedstawicieli nowej generacji – nazywanej „pokoleniem klawiatury, Internetu i SMS-ów”. Pokolenie poznające świat po 1980 roku częściej wybiera kod ograniczony i pozostaje pod wpływem kultury sieciowej³. W obszarze tej kultury znalazł się dziś także język religijny⁴, co prowadzi do jego mediatyzacji⁵. Swójście zrytualizowany i sformalizowany język religijny zderza się bowiem z całym innym kontekstem kulturowym, z odmienną pragmatyką porozumiewania się. Przemiany języka religijnego w powiązaniu ze zmianami w obrębie wspólnoty komunikacyjnej nie są niczym nowym. Kościół dostrzegał potrzebę przystosowania języka religijnego do mentalności współczesnego człowieka już od Soboru Watykańskiego II⁶. Działania i przeobrażenia w tym zakresie przebiegały dwutorowo: po pierwsze, jako efekt świadomego „uwspółcześniania” języka w ramach systematycznej realizacji postanowień przyjętych przez ostatni Sobór; po drugie – jako naturalny proces wnikania do języka elementów, które związane są z duchem epoki, kształtującym również nadawców i odbiorców języka religijnego⁷. W tym drugim nurcie mieszczą się wszelkie zmiany dokonujące się za pośrednictwem nowych mediów, rozszerzających przestrzeń języka religijnego, dających mu nowe fora oddziaływania⁸. Przede wszystkim jednak język religijny musi sprostać wymaganiom odbiorcy i jego przyzwyczajeniom komunikacyjnym. W przypadku młodzieży przyzwyczajenia te, jak wyżej wspomniano, wyrastają z doświadczeń społeczeństwa zmediatyzowanego. Nowe media zmu-

³ A. Grybosiowa, *O kilku przejawach barier w komunikacji międzypokoleniowej*, „Poradnik Językowy” 2007, z. 10, s. 16–21.

⁴ Język religijny to „język, jakim posługuje się Kościół jako wspólnota wierzących nie tylko w komunikacji wewnątrzkościelnej (ad intra), lecz także i w komunikacji zewnątrzkościelnej (ad extra)” (W. Przyczyna, G. Siwek, *Język w Kościele*, [w:] *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, red. W. Pisarek, Kraków 1999, s. 130). Służy on jako środek komunikacji zarówno między ludźmi – w sprawach ich religii – jak również w kontakcie z Bogiem, w spełnianiu praktyk religijnych. (M. Makuchowska, *Język religijny*, [w:] *Język polski. Najnowsze dzieje języków słowiańskich*, red. S. Gajda, Opole 2001, s. 369).

⁵ Zob. m.in.: R. Bizior, *Komunikowanie treści religijnych w Internecie w kontekście przemian języka religijnego*, [w:] *Oblicza Internetu*, red. M. Sokołowski, Elbląg 2004, s. 141–153; teźże, *Język w internetowej przestrzeni sacrum*, [w:] *U progu wielkiej zmiany. Media w kulturze XXI wieku*, red. M. Sokołowski, Olsztyn 2005, s. 441–453; D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Między wieżą Babel i Dniem Pięćdziesiątnicy. Pomieszenie języków i dialog – dwa doświadczenia współczesnej komunikacji religijnej*, [w:] *Relacje między kulturą wysoką i popularną w literaturze, języku i edukacji*, red. M. Karwatowska, B. Myrdzik, Lublin 2005, s. 77–83.

⁶ B. Matuszczyk, *O przemianach współczesnego języka religijnego*, [w:] *Przemiany języka na tle przemian współczesnej kultury*, red. K. Ożóg, E. Oronowicz-Kida, Rzeszów 2006, s. 88.

⁷ M. Makuchowska, *Język religijny*, [w:] *Język polski. Najnowsze dzieje języków słowiańskich*, s. 377–378.

⁸ D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Surfując po Internecie w poszukiwaniu Boga... Gatunki komunikacji religijnej na polskich katolickich stronach internetowych*, Tarnów 2006.

szają więc do stosowania nowego języka szeroko rozumianego przekazu religijnego. D. Zdunkiewicz-Jedynak⁹ zauważa, iż komunikacja w Kościele katolickim doświadcza dziś szczególnej kryzysowej niepewności, a jej objawy są dostrzegalne w najróżniejszych formach nauczania. Przestrzeń internetowa wymusza niejako przemiany języka religijnego, jego wzbogacanie o nowe sposoby nazwania otaczającego świata i występujących w tym świecie zjawisk; tradycyjne formy ewangelizacji przez posługę słowem nie dają bowiem odpowiedzi na pytania współczesnego człowieka w sposób dla niego zrozumiały i satysfakcjonujący. Najbardziej widocznym przejawem „niepewności słowa” w języku Kościoła jest zanik – dawniej wyraźnej – granicy, która dzieli zjawiska święte i świeckie. Zdaniem wymienianej wyżej autorki, „komunikacja za pośrednictwem medium w postaci Internetu jest jednym z ważniejszych źródeł «pomieszania języków» we współczesnej komunikacji religijnej”¹⁰. Przyczyną tego zjawiska są właśnie różnorodne przeobrażenia języka sacrum w dostosowaniu się do wymogów cyberprzestrzeni. Z kolei R. Bizior zauważa, iż „komunikowanie w Internecie treści związanych z religią nieuchronnie doprowadzi do powolnego unifikowania się języka mediów i języka religijnego. Wynikać ono będzie wprost ze zjawiska określanego mianem „mediatyzacji”, które jest skutkiem rozwoju sieci medialnych, a oznacza szczególny sposób deformacji, znamiennej dla mediów, w zakresie języka polegający na takich przeobrażeniach w jego użyciach, które mają na celu jego stosowanie do potrzeb tychże środków komunikowania”¹¹.

Przejawy zbliżania języka religijnego do współczesnego języka internetowego widoczne są już w nazewnictwie witryn/stron. W zasadzie tego typu nazwy stały się pierwszym i niezbędnym elementem internetowego języka religii, umożliwiając funkcjonowanie w sieci nowych form przekazu. Pobieżny przegląd stron (religijnych) ukazuje różnorodność strategii nazewniczych. Dużą grupę stanowią strony, których adresy informują o obszarze tematycznym – poprzez jednoznaczne określenie nadawcy (np. parafii) lub dzięki terminologii (słowom-kłuczom) wyraźnie kojarzonej ze sferą sacrum. Oto wybrane przykłady nazw religijnych stron internetowych:

www.angelus.pl (Portal Chrześcijański); www.apostol.pl (portal młodzieży katolickiej); www.jeruzalem.alleluja.pl (strona Wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym „Jeruzalem” z Leśnej); www.katolicki.net (Katolicki Portal Matki Bożej Zwycięstwa); www.kosciol.pl (Ekumeniczny Serwis Informacyjny); www.parafia-leszno.com (strona parafii p.w. św. Jana Chrzciciela w Lesznie k. Warszawy);

⁹ D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Między wieżą Babel i Dniem Pięćdziesiąticy...*, s. 77.

¹⁰ Tamże, s. 81.

¹¹ R. Bizior, *Komunikowanie treści religijnych w Internecie...*, s. 146.

www.religia.pl (Międzynarodowy Serwis Ewangelizacyjny); www.wiara.pl (Portal ludzi otwartych).

Na uwagę zasługuje ta grupa nazw, w której pojawiają się elementy obce tradycyjnemu językowi religijnemu. Można tu wskazać na wykorzystanie prefiksoidu *e*¹², który występuje jako efekt swoistej gry graficznej: www.e-wangelizacja.waw.net.pl. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na wkraczającą w obszar religijny internacjonalizację, czego dowodem obecność (także w wymienionym przykładzie) cząstki *net*, sygnalizującej związek z siecią¹³, np.: www.katolicki.net/index.php (Katolicki Portal Matki Bożej Zwycięskiej). W nazewnictwie stron internetowych stosuje się także mechanizmy ewokowania treści religijnych za pomocą słów przywodzących skojarzenia religijne, biblijne przy jednoczesnym łączeniu ich z elementami potocznymi, bliskimi polszczyźnie masowej (tym samym pełnią też funkcję perswazyjną, oddziałując na zasadzie komunikacyjnego „my”), np.:

www.bajerlandia.alleluja.pl (prywatna strona założona przez nastolatka Piotra); <http://www.bratswieconek.alleluja.pl> (prywatna strona Brata Święconka, bohatera opowieści i ich autora); www.ewelinka.alleluja.pl (prywatna strona nastolatki Eweliny).

Charakterystyczne dla zmediatyzowanej przestrzeni komunikacyjnej są nazwy stron religijnych o charakterze rankingowym. Należy bowiem podkreślić, iż świat mediów ma wymiar wertykalny, jest drabiną, na szczycie której znajduje się to, co stanowi obiekt zainteresowania mediów: „hit”, „pierwsza setka najbogatszych”, „dziesiątka najbardziej znanych” itp. Za pomocą języka media etykietują rzeczywistość, ustalają hierarchię, pokazują rzeczy, osoby „z górnej półki”, „na topie”¹⁴. Znamienne jest, iż tego typu medialne rankingowanie obejmuje różne sfery rzeczywistości, wkraczając także w sferę sacrum, czego przykładem strony: <http://chrystus.toplista.pl> (Toplista stron chrześcijańskich. Toplista stron o Jezusie i jego życiu oraz o Chrześcijaństwie); <http://katolickie.toplista.pl> (Ranking stron o tematyce religijnej); <http://katolik.toplista.pl>; <http://prawdziwa.toplista.pl> (ranking najciekawszych stron katolickich); <http://.religia.toplista.pl> (Strony Re-

¹² Prefiksoid *e*- daje możliwość w zasadzie nieograniczonej realizacji derywatów denominalnych, np.: *e-duszpasterstwo*, *e-bank*, *e-podpis*. Nazwy takie tworzą swoiście internetowy typ słowotwórczy, w sposób precyzyjny i „czytelny” identyfikując derywat poprzez wskazanie na jego cechę sieciowości/elektroniczności (N. Ogrodnikowa, *Czasowniki wirtualne*, [w:] *Język w mediach elektronicznych*, red. J. Podracki, E. Wolańska, Warszawa 2008, s. 175).

¹³ A. Markowski (*Jawne i ukryte zapożyczenia leksykalne w mediach*, [w:] *Język w mediach masowych*, red. J. Brańczyk, K. Mosiołek-Kłosińska, Warszawa 2000, s. 99) zwraca uwagę, iż media usankcjonowały współcześnie taki typ słowotwórczy, który kilkadziesiąt lat temu był uznawany za niewłaściwy, gdyż w wyniku jego zastosowania powstawały elementy hybrydalne, złożone z morfemów obcych i polskich.

¹⁴ G. Majkowska, *Język mediów w perspektywie aksjologicznej*, [w:] *Język polski jako narzędzie komunikacji we współczesnym świecie*, red. J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan, Lublin 2007, s. 99–100.

ligijne – Chrześcijaństwo); <http://wiara.toplista.pl>. (ranking stron o tematyce religijnej).

Strony WWW (według klasyfikacji J. Grzeni¹⁵) należą do typu hipertekstowego; w porównaniu z typem interaktywnym, a nawet e-mailowym, są – teoretycznie – mniej spontaniczne, lepiej opracowane językowo. Nie bez znaczenia jest jednak fakt włączenia stron religijnych w obieg rynkowy (czego przejawem są właśnie „toplisty” tychże stron), co może wpływać na kształt komunikatów – na stronę jako całość (jej strukturę), jak również na poszczególne teksty dostępne poprzez uaktywnienie hiperłączy (linków, odnośników). Wydaje się, iż ważnym determinantem formy języka religijnego jest wiek nadawców i odbiorców, co uwzględniono przy wyborze materiału badawczego. Prezentowany dalej materiał pochodzi ze strony: <http://ministranci.top-100.pl>, która – jak czytamy – zawiera: „Ranking stron ministranckich. Ranking stron należący do ministrantów, oraz Kościoła Katolickiego”. Do analizy wybrano stronę, która znajduje się od dłuższego czasu w czołówce rankingu (miejsce I lub II): www.ministrant.osowa.com¹⁶. Jest ona tworzona przez młodzież należącą do Liturgicznej Służby Ołtarza (LSO) tejże parafii, pod opieką księdza (informacja na stronie, w zakładce: *Administratorzy*, wskazuje dokładnie autorów – prezesa i zastępcę LSO oraz księdza opiekuna ministrantów i ich strony).

Pierwszym elementem, na który zwracamy uwagę po wejściu na wybraną stronę, są jej parateksty¹⁷. Za prototypowy paratekst w Internecie uznaje się strony główne (witryny) portali, które przypominają spisy treści w czasopiśmie, z tą tylko różnicą, że dostęp do korpusu (tekstu pełnego) odbywa się za pomocą hiperłączy (hiperłącza pozwalają na przejście do tekstów pomieszczonych głębiej)¹⁸. Obecność paratekstów internetowych wynika z nielinearności tekstu (hipertekstowości) i ograniczenia jego dostępności przestrzenią monitora – na stronie głównej mogą się zatem znaleźć jedynie zapowiedzi i dopiero aktywowanie hiperłączy pozwala przejść do tekstu głównego, ewentualnie też wyko-

¹⁵ Formy istnienia tekstu w Internecie pozwalają wyodrębnić trzy typy: *konwersacyjny* (np. gatunki: rozmowy przez komunikator, czat, czyli interaktywne pogawędki), *e-mailowy* (np. gatunki: list reklamowy, poczta elektroniczna, grupa/forum dyskusyjne), *hipertekstowy* (np. gatunki: strona/witryna World Wide Web, portal informacyjny). Zob.: J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006, s. 43.

¹⁶ W cytatach zachowano oryginalną pisownię i interpunkcję.

¹⁷ Termin *paratekst* odnosi się do tekstu, który eskortuje tekst właściwy, pełny. Konstytutywną funkcją paratekstów jest zakomunikowanie (informacja) o zaistnieniu w najbliższym czasie lub przestrzeni innego tekstu i zachęcenie do jego odbioru (rekomendacja). Pełnią więc prymarnie funkcję prezentacyjno-rekomendującą (z różnym nasileniem jednej z nich). Zob.: I. Loewe, *Gatunki paratekstowe w komunikacji medialnej*, Katowice 2007, s. 23–27.

¹⁸ I. Loewe, *Paratekst w Internecie*, [w:] *Edukacja medialna. Nowa generacja pytań i obszarów badawczych*, red. M. Sokołowski, Olsztyn 2004, s. 361–362.

nać następne kroki w lekturze, poszukiwaniu innych tekstów (korzystając z kolejnych hiperłączy)¹⁹. Paratekstem makro na stronie ministrantów z Osowej jest zawiadomienie (połączone z animacją): *LSO Chrystusa Zbawiciela w Gdańsku Osowej*. Pod nim znajdują się aktywne odnośniki zapowiadające stałą ofertę strony: *Strona Główna*, *Chcesz zostać ministrantem?*, *Galeria Zdjęć*, *Linki*, *Administratorzy*, *Kontakt*. Szczegółowo zawartość strony podaje (również w postaci hiperłączy) boczna lista przypominająca spis treści: *Czytanie na dziś*, *Czytanie na jutro*, *Rok Liturgiczny*, *Słowniczek*, *Gdy ministrant nie wie*, *Materiały Formacyjne*, *Modlitwy*, *Pieśni i Piosenki*, *Patroni Ministrantów*, *Historia Ministrantów*, *Kolory liturgiczne*, *Lista Ministrantów*, *Grupy ministranckie*, *Niedzielną służba – PLAN*, *Godzina zbiórki*, *Służba w tygodniu*, *Punktacja*, *Krótką Historia*, *Statut LSO*, *Opiekun*, *Nasi duszpasterze*, *Rozkład kolęd 2009/2020*. W strukturze strony wyrażonej za pomocą przytoczonych paratekstów zauważamy leksykę o funkcji informacyjnej, podstawową niejako dla sfery religijnej (*czytanie*, *modlitwa*, *pieśń*, *kolęda*, *służba*); jednostkowo pojawia się skrót, który można określić jako środowiskowy: *LSO 'Liturgiczna Służba Ołtarza'*. Równie rzadko w funkcji nagłówków występują konstrukcje potoczne; w tym wypadku nacechowanie uzyskiwane jest poprzez budowę składniową (zbliżoną do konstrukcji mówionych), np.: *Gdy ministrant nie wie*. Omawiane parateksty są stałym elementem strony i – jak się zdaje – przede wszystkim pełnią funkcję informującą o jej zawartości, porządkującą. Tezę tę potwierdza obserwacja innych stron, na których różnice w strukturze wyrażone za pomocą paratekstów są niewielkie. Większym zindywidualizowaniem odznaczać się będą – o czym dalej mowa – teksty główne (które ukazują się po uaktywnieniu poszczególnych hiperłączy).

Ważny element omawianej strony stanowią ponadto parateksty zapowiadające treści aktualne. Są one ujęte w cztery działy o tytułach: *Ogłoszenia*, *Newsy na stronie*, *Wydarzenia*, *Felietony*. Treści bieżące mają charakter spontanicznego przekazu, formułowanego niejako na bieżąco przez młodych autorów, prawdopodobnie bez korekty administratora strony (księdza opiekuna). Dlatego daje się zauważyć silniejszą emotywowizację tychże komunikatów, obecność w nich elementów charakterystycznych dla komunikacji elektronicznej, takich jak: zwielokrotnione znaki interpunkcyjne, wersaliki (wielkie litery stosowane w komunikacji internetowej jako wyraz emocji, także tonu głosu), emotikony; oto przykłady: *ZBIÓRKA ODWOŁANA !!!!*; *Nie ma sali w niedzielę !!!*; *Zbiórka w sobotę ODBĘDZIE SIĘ według planu :>* (dział: *Ogłoszenia*). Dział *Newsy na stronie* zwraca uwagę już angielskim zapożyczeniem *news*, które w polszczyźnie medialnej całkowicie niemal wyparło polskie odpowiedniki (jak choćby: wieści, nowiny, nowe wiadomości, aktualności). W dziale tym umieszczane są różno-

¹⁹ I. Loewe, *Gatunki paratekstowe w komunikacji medialnej...*, s. 218.

rodne informacje, na przykład relacja fotograficzna z turnieju ministranckiego dekanatu „Osowa” zapowiadana tytułem: *PO TURNIEJU !!! Filmiki i Zdjęcia*. W tym samym dziale znajdujemy tytuł: *WESOŁYCH ŚWIĄT, ALLELUJA !!! Administracja strony OPIEKUN TEŻ :>*, który poprzedza pełny tekst życzeń kierowanych do członków LSO, czytelników i opiekuna strony:

Życzenia.....

Wielkanocnych pisanek

uśmiechu cały ranek

jajek na twardo

królika z kokardą

mokrego Dyngusa

fajnego psikusa

rzechuchy po pachy

i smacznej kiełbacy!

Chrystus Prawdziwie Zmartwychwstał Alleluja!!!

Prawdziwie Zmartwychwstał Alleluja!!!

Niech Pan Zmartwychwstały Was umacnia na dalsze dni waszej posługi przy Jego ołtarzu !!!

Warto zwrócić uwagę na łączenie w przytaczanych życzeniach formułowości charakterystycznej dla języka religijnego z ludycznością polszczyzny potocznej. Humorystyczna rymowanka jest bowiem jednym z wielu tekstów, które egzemplifikują automatyzację komunikowania współczesnego²⁰, zaś końcowe wersy wyraźnie identyfikują sferę sacrum. Porównanie życzeń kierowanych do samych księży pokazuje, iż na sposób ukształtowania komunikatu wpływa oficjalność kontaktu między nadawcą a odbiorcą, również relacje rangi; tekst zatytułowany *Życzenia dla naszych KAPŁANÓW !!!!* utrzymany jest w odmiennej stylistyce niż życzenia wcześniejsze:

Poprzez ręce Kapłanów splywa na nas łaska Boża,

dlatego dziś prosimy, aby Chrystus uczynił swoich Kapłanów tak wielkimi, aby mogli ogarnąć cały świat, tak silnymi, by mogli go dźwignąć i pomagać w nieustannym zbawianiu.

²⁰ Automatyzacja jest jedną z głównych cech tekstu elektronicznego (J. Grzenia, *Komunikacja językowa...*, s. 74–80) i to nie tylko dlatego, że istnieje możliwość wielokrotnego reprodukcji jego całości fragmentów. Automatyzacja oznacza też pewien rodzaj uproszczenia komunikacji, pozbawienia jej cech indywidualnych związanych z konkretnym odbiorcą. Tego typu zjawisko dokumentuje na przykład tzw. „grzeczność komputerowa” (inaczej – grzeczność kultury konsumpcyjnej), która wpisuje się w strategię komunikacyjne kształtowane przez nowe media. Grzeczność ta jest minimalna, bezosobowa; wprawdzie jej konwencje zawierają formuły realizujące funkcje przewidziane dla określonej sytuacji pragmatycznej, ale są one uproszczone, pozbawione indywidualnych treści, zwłaszcza tych, które świadczą o życzliwości wobec interlokutora. Zob.: K. Ożóg, *Polszczyzna przelomu XX i XXI wieku...*, s. 82–85; D. Suska, *O współczesnej grzeczności komputerowej*, „Prace Naukowe AJD w Częstochowie. Seria: Filologia Polska. Językoznawstwo”, t. V, red. M. Lesz-Duk, Częstochowa 2005, s. 137–143.

Drodzy kapłani

Bóg obdarzył nas wielką łaską stawiając Was na naszej drodze. Dziękujemy że jesteście z nami i dla nas. Życzymy Wam łask Bożych, wytrwania na drodze, którą wybraliście, entuzjazmu i siły potrzebnej do głoszenia Radosnej Nowiny. A szczególnie opieki Matki Bożej.

Szczęść Boże.

Środki językowe w powyższym tekście charakterystyczne są dla języka religijnego w jego postaci tradycyjnej; wystarczy wymienić rozbudowaną (i dość typową) metaforykę (*Poprzez ręce Kapłanów splywa na nas łaska Boża; ...aby Chrystus uczynił swoich Kapłanów tak wielkimi, aby mogli ogarnąć cały świat, tak silnymi, by mogli go dźwignąć...*), finalną formułę grzecznościową (*Szczęść Boże*), słownictwo oraz utarte połączenia ściśle związane z przestrzenią sakralną (*Kapłan, Chrystus, Matka Boża, Radosna Nowina, łaska Boża*). Także w warstwie składniowej zachowano rygory składni opracowanej, starannej – czego dowodem konstrukcje imiesłowowe (typowe dla polszczyzny pisanej, rzadkie – w mówionej), konstrukcje paralelne (*...aby Chrystus uczynił swoich Kapłanów tak wielkimi, aby mogli ogarnąć cały świat, tak silnymi, by mogli go dźwignąć...*). Ogólnie przyjmuje się, iż zachowania językowe w multimedialnych skutkują ograniczeniem socjolingwistycznych determinantów wypowiedzi (oficjalność, wiek, płeć, wykształcenie itp.)²¹. Dlatego też przytaczane przykłady świadczą o umiejętności konstruowania komunikatów fortunnnych w określonej sytuacji komunikacyjnej, co można uznać za cechę istotną. Różnicowanie środków językowych zdeterminowane oficjalnością ukazują także inne teksty. W spisie treści znajdują się m.in. zakładki: *Opiekun* i *Nasi duszpasterze*. Po ich rozwinięciu odbiorca otrzymuje teksty krótkich biogramów. Należy przypuszczać, iż z racji częstszych kontaktów ministrantów z opiekunem relacje między nimi mają bardziej zażyły charakter; stąd obecność w tekście elementów bliższych polszczyźnie potocznej oraz emotikonów:

Naszym obecnym opiekunem jest ks. Bogdan Pulczyński, który przybył do naszej parafii 20. sierpnia 2007 roku. Rodzinna parafia ks. Bogdana znajduje się w Starzynie i nosi nazwę „Świętego Michała Archanioła”.

Ksiądz Bogdan Pulczyński urodził się 15.07.1979 roku w Pucku. Świecenia kapłańskie przyjął dnia 23.06.2007 roku w Gdańsku. Ksiądz Bogdan obecnie jest opiekunem ministrantów, naszej parafialnej strony internetowej. Przygotowuje dzieci do I Komunii Świętej. Zainteresowania Ks. Bogdana : góry, świeże powietrze **no i wypad z nami na wieś :) ponoć umie coś przyrządzić smacznego! :)**

²¹ J. Grzenia, *Internet jako miejsce dialogu*, [w:] *Porozmawiajmy o rozmowie. Lingwistyczne aspekty dialogu*, red. M. Kita, J. Grzenia, Katowice 2003, s. 84.

Z kolei biogramy innych duszpasterzy (podobnie jak kierowane do nich życzenia, o których wcześniej mowa) utrzymane są w tonie oficjalnym, pozbawione elementów nacechowanych:

Ksiądz Proboszcz Wojciech Tokarz urodził się 10.07.1970 r. w Gdyni. Absolwent Gdańskiego Seminarium Duchownego w Gdańsku Oliwie. Świecenia kapłańskie otrzymał 27.05.1995 r. z rąk ks. Abpa Tadeusza Gocłowskiego. Mgr Teologii na ATK w Warszawie. Od 01.07.1995 r. wikariusz w parafii pw. Wniebowzięcia N.M.P w Redzie. Od 30.06.2001 r. kapelan Jego Ekscelencji ks. Abpa Tadeusza Gocłowskiego. Mianowany Proboszczem parafii Chrystusa Zbawiciela 30.03.2008 r. Kanonik Honorowy Kapituły Archikatedralnej Gdańskiej.

W płaszczyźnie semantycznej omawianej strony dominuje słownictwo religijne z różnych zakresów²². Jej tematyka pozostaje w ścisłym związku z działalnością Liturgicznej Służby Ołtarza (czyli posługą ministrancką), zatem wyznacznikami tekstów stają się naturalnie słowa-klucze języka religijnego²³, np.: *Bóg, Bóg Ojciec, Chrystus, Duch Święty, Dzieło Boże, Jezus, Matka Boska*. Biorąc pod uwagę sposób adaptacji leksyki religijnej dla potrzeb młodzieżowego odbiorcy strony, można wyróżnić dwie grupy tekstów. Do pierwszej zaliczymy te, które są przytoczeniami ewangelicznymi lub też cytatami pochodzącymi z innych dokumentów, świadectw kościelnych (prowadzą do nich odnośniki: *Czytania na dziś, Czytania na jutro, Materiały Formacyjne, Patroni Ministrantów, Historia Ministrantów*); stanowią one materiał pomagający ministrantom zapoznać się z historią ruchu (LSO), przygotować do posługi. Ingerencja nadawcy w tego typu teksty jest siłą rzeczy niewielka – przytacza się je bez zmian, tym samym też bez objaśniania ewentualnych terminów trudnych. Natomiast druga grupa tekstów zamieszczonych na stronie to praktyczna informacja dla członków LSO, komentarz lub objaśnienie. Odnośnik *Słowniczek* prowadzi do zestawienia terminów religijnych, z którymi spotyka się (może spotkać się) ministrant. Definicje tychże terminów bazują w większości na słownictwie ogólnym, dzięki czemu stają się zrozumiałe dla młodego odbiorcy. O tym, do kogo adresowany jest ów słownik, świadczy także sam dobór haseł – są wśród nich zarówno terminy religijne, jak i nazewnictwo związane ze sferą religii, obряду, okoliczności towarzyszących liturgii, ale funkcjonujące w języku ogólnym. Oto kilka przykładów:

ABSOLUCJA – (rozgrzeszenie) – udzielane przez kapłana w sakramencie pokuty odpuszczenie grzechów.

²² Kręgi semantyczne języka religijnego ustaliła m.in. Rada Języka Polskiego przy okazji zmian w pisowni (z dnia 7.05.2004 roku), zob.: Rada Języka Polskiego, *Zasady pisowni słownictwa religijnego*, <http://www.diecezja.elk.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=504>.

²³ Zob.: M.D. Nowak, *Świadectwo religijne. Gatunek – język – styl*, Lublin 2005, s. 89–90.

ADORACJA – oddanie czci, uwielbienie, uniżenie się przed Bogiem, hołd oddawany Bogu.

APOSTOŁ – najbliższy współpracownik Jezusa.

CAŁUN – Szata, w którą owinięte było ciało Chrystusa złożonego w grobie, na której w cudowny sposób odbiła się postać Chrystusa.

EXULTET – Uroczysta pieśń wykonywana podczas liturgii Wielkiej Soboty.

OŁTARZ – jest to stół, na którym składa się Najświętszą Ofiarę i przy którym rozdziela się Ciało Pańskie.

PURYFIKATERZ – ręczniczek do wytarcia kielicha.

Dążenie do uczynienia tekstów przystępnymi dla czytelnika strony nie zawsze jest skutecznie realizowane. Mogą o tym świadczyć objaśnienia istoty okresów liturgicznych w zakładce: *Rok Liturgiczny*. Podawane treści są albo cytatami z oficjalnych tekstów Kościoła, albo przeciwnie – próbą potocznego opisu pewnych zachowań związanych z poszczególnymi okresami, np.:

OKRES ZWYKŁY „Oprócz okresów o szczególnym charakterze są w ciągu roku 33 lub 34 tygodnie, kiedy to Misterium Chrystusa obchodzi się w pełnej jego treści, a nie w jakimś szczególnym jego aspekcie; dotyczy to zwłaszcza niedziel. Ten okres nazywa się okresem zwykłym” (Kal. 43).

OSTATNIA NIEDZIELA KARNAWAŁU We wschodnich regionach Polski dzień ten wyróżniał się specjalną obrzędowością. Ostatnia niedziela przed wielkim postem przypada na koniec zimy. Stąd symbolika specjalnych gestów dokonywanych tego dnia ma na celu przywołanie wiosny. Nazywano to „hukaniem” lub „klikaniem” wiosny.

ŚRODA POPIELCOWA POPIELEC WSTĘPNA ŚRODA Pierwszy dzień wielkiego postu to uroczystość przede wszystkim religijna. Podniosły, smutny nastrój udziela się każdemu choćby przez krótki czas spędzony w kościele. Wszyscy idą do kościoła, klękają przed ołtarzem, aby ksiądz posypał im głowy popiołem.

Jeszcze inną strategię przybliżania nazewnictwa religijnego obserwujemy po rozwinięciu (uaktywnieniu) zakładki: *Gdy ministrant nie wie*. Już sama konstrukcja tytułu sugeruje wejście w obszar wiedzy potocznej, praktycznej. W tekście głównym nazewnictwo religijne tłumaczone jest za pomocą odpowiednich obrazów towarzyszących – zdjęć i rysunków. Transpozycja kodu werbalnego na wizualny pozwala wytłumaczyć ministrantom, czym jest *bielizna kielichowa* używana podczas liturgii; wizualizowane są również takie desygnaty, jak: *kielich mszalny, korporał z pateną na komunię i kielich, palka, puryfikaterz na kielichu mszalnym, welon na kielichu mszalnym* oraz elementy stroju ministranta: *pelerynka, komża, sutanka, cingulum, alba*.

Przedstawione analizy są jedynie przyczynkiem do szczegółowych badań nad językiem religijnym w Internecie, którego jedną z nowych form istnienia są strony ministrantów. Wobec dominacji kultury medialnej i takiegoż sposobu komunikacji – zwłaszcza w pokoleniu młodych odbiorców (pokoleniu „digitalnym”, pokoleniu mediów elektronicznych) – interesujące okazują się badania interferencji oraz innych sposobów oddziaływania na siebie języka sacrum i je-

zyka profanum. Jak zaznaczono we wstępie, status polszczyzny młodzieżowej (sprowadzającej się głównie do kodu ograniczonego) budzi szereg obaw. Analiza materiału pokazuje, iż obawy te w omawianym obszarze nie zawsze są uzasadnione. Oczywiście należy pamiętać, iż badania przeprowadzono na bardzo niewielkiej próbie materiałowej. Ale wybór strony, która zajmuje najwyższe miejsce w rankingu stron ministranckich, jest dla ustaleń lingwistycznych ważny, gdyż to czytelnicy (liczbą wejść na stronę, udziałem w głosowaniu) wyznaczają jej taką pozycję, tym samym akceptując jej kształt, także językowy. Najogólniejszy wniosek, jaki się w związku z tym nasuwa, to fakt, iż nie zatarła się całkowicie świadomość różnicowania polszczyzny uzależnionej od uwikłań socjo- i pragmalingwistycznych. Adekwatnie do sfery, z jaką jest związana, analizowana strona zawiera w większości teksty opracowane językowo, zapewne także poddane korekcie przez administratora (księdza opiekuna). Jeżeli brać pod uwagę właściwości tego języka z uwzględnieniem młodzieżowego nadawcy (i odbiorcy), byłaby to odmiana reprezentująca kod rozwinięty (i odpowiadającą mu postawę „być”)²⁴. Warto także zwrócić uwagę na zachowanie zasad ortograficznych i graficznych (nie są pomijane znaki diakrytyczne, co jest zjawiskiem powszechnym w komunikacji elektronicznej). Wpływ języka nowych mediów zaznacza się jedynie w postaci kilku cech, które nie odznaczają się jednak wysoką frekwencją i ograniczają do tekstów aktualnych, pisanych zapewne z mniejszą starannością, „na żywo”; chodzi mianowicie o stosowanie różnych sygnałów emotywności: dużych liter (*ZBIÓRKA ODWOŁANA!!!*), emotikonów (graficzne odpowiedniki emocji – *...chciałbym podziękować drużynie piłkarskiej z parafii Chrystusa Zbawiciela, której jestem opiekunem za wspaniałą grę, która wywalczyła zwycięstwo DZIĘKI :->*), wielokrotnionych znaków diakrytycznych, wielokropka. Struktura analizowanej strony ma charakter przejrzystego spisu treści, pełniąc funkcję informacyjną, porządkującą treści istotne dla odbiorcy; funkcja ta decyduje o doborze słownictwa obecnego w paratekstach (pozbawione nacechowania emocjonalnego, konkretne). Z wymienioną funkcją strony wiążą się też zabiegi adaptacji słownictwa religijnego, polegające na pozbawieniu go hieratyczności, zbytecznego patosu. Generalnie jednak, czytelnik ma do czynienia z leksyką religijną w jej tradycyjnej postaci, gdyż znaczna część tekstów wykorzystuje cytaty, przytoczenia oficjalnych tekstów sakralnych. O atrakcyjności strony w warstwie przekazu werbalnego decyduje jej przejrzystość semantyczna, a także różnorodność mikrodyskursów religijnych, co jest istotne z punktu widzenia odbioru. Należy przy tym podkreślić, iż ową atrakcyjność w bardzo znacznym stopniu potęgują umieszczane tu elementy graficzne oraz multimedialne animacje; jednocześnie elementy te nadają stronie religijnej cechy prze-

²⁴ K. Ozóg, dz. cyt., s. 184.

kazów słowno-obrazowych, do których przyzwyczajony (lub przyzwyczajany) jest współczesny odbiorca.

Summary

A few remarks about the religious language in the Internet (on the example of websites of ministrants)

The objective of the article is to analyse a religious language on websites of ministrants communities. These websites (created by and for young people) are revealing transformations of the religious language caused by the mass culture and entering into the electronic space. The author focuses on the naming of websites, linguistic measures of persuasion, ways of an adaptation of the religious language for the purposes of the new medium and new functions.